

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA‘LIMI VAZIRLIGI HUZURIDAGI
IXTISOSLASHTIRILGAN TA‘LIM MUASSASALARI AGENTLIGI**

**IS’HOQXON IBRAT NOMIDAGI NAMANGAN DAVLAT
CHET TILLARI INSTITUTI**

“TASDIQLAYMAN”
Namangan davlat chet tillari instituti
ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha
proroktor M.Yakubbayev
2025-y

TAYANCH DOKTORANTURAGA KIRUVCHILAR UCHUN

**10.00.04. – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
ixtisosligi bo‘yicha**

DASTUR

Tuzuvchi:

PhD., dotsent O.Dadaboyev

Taqrizchi:

PhD., professor A.Tursunov

Dastur Namangan davlat chet tillar instituti Ingliz tili va adabiyoti kafedrasining 2025-yil 26 sentabr dagi 2-sonli yig'ilishida muhokama qilingan va ma'qullangan.

KIRISH

Mustaqil yurtimiz tarixiy taraqqiyotida raqobatbardosh kadrlarning o'rni va ahamiyati katta. Bu borada Respublikamiz siyosiy va iqtisodiy, ma'naviy-ma'rifiy ravnaqida chet tillarni mukammal bilish bugungi kunning ustuvor vazifasiga aylandi. Shu bois, chet tillarni o'rganish va o'rgatishda ilg'or texnologiyalardan foydalanish zaruriyati paydo bo'ldi. Mamlakatimiz ravnaqi, ta'lim sohasi taraqqiyoti va chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorini amalga oshirishda boshqa fanlar bilan bir qatorda tili o'rganilayotgan mamlakatlar adabiyoti va tilini o'rganuvchi fanlarning ham o'z maqsadi va vazifalari bor. Zotan, adabiyot va til har millat, elat va xalqlarning ko'zgusidirki, uni o'rganish orqali ana shu xalqlarning ham iqtisodiy, ham ijtimoiy-siyosiy hayoti haqidagi bilimlarga ega bo'lish mumkin. Shunday ekan, yurtimiz iqtisodining gullab yashnashida mazkur sohaning alohida o'rni bor.

Yuqori malakali ilmiy-pedagogik kadrlarni tayyorlashda tayanch doktorantlar uchun dastur tuzish hozirgi kundagi ta'lim yo'nalishining dolzarb masalalaridan biridir.

Xorijiy til va adabiyoti bo'yicha nazariy bilimga ega bo'lish va mustaqil fikr yuritish ko'nikmalarini hosil qilish uchun dasturlarning ahamiyati kattadir.

Mazkur dastur Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti ixtisosligi bo'yicha tayanch doktoranturaga kiruvchilar uchun mo'ljallangan va jahon adabiyotshunosligi va tilshunosligining dolzarb muammolariga qaratilgan.

MAQSAD VA VAZIFALAR

10.00.04- Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti ixtisosligi bo'yichatayanch doktoranturaga kiruvchilar ushbu yo'nalishda Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti tarixi, rivojlanish bosqichlari haqidagi bilimlar bilan tanishadilar. Ushbu xalqlar tili va adabiyoti haqida obyektiv mulohaza yuritish, uning adabiyoti mazmuniy estetik jihatini ham nazarda tutgan holda nutqiy ifodaning ta'sirchanligini yuzaga keltiradigan asarlar tabiatini ham tahlil qilish orqali mukammal ilmiy xulosalar chiqaradilar.

TALABGORLAR BILIMLARIGA QO'YILADIGAN TALABLAR

Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti tarixi, rivojlanish bosqichlari, uning rivojlanish bosqichlarini o'rganish va tahlil qilish; Tarixiy taraqqiyot jarayonida adabiy an'analarni shakllanish bosqichlarini o'rganish va tahlil qilish; turli davrlarda yaratilgan badiiy asarlarni ilmiy tahlil qilish; jahon adabiyoti durdonalarini ilmiy tahlil qilish, adabiyotshunoslik fanining asosiy tushunchalari, til haqida obyektiv mulohaza yuritish, uning mazmuniy estetik jihatini ham nazarda tutgan holda nutqiy ifodaning ta'sirchanligini yuzaga keltiradigan lisoniy vositalarning tabiatini, ularning badiiy nutq tarkibida kasb etadigan qo'shimcha ma'no belgilari hamda vazifalarini ham tahlil qilish orqali mukammal ilmiy xulosalar chiqaradilar va hokazolar.

10.00.04-YEVROPA, AMERIKA VA AVSTRALIYA XALQLARI TILI VA ADABIYOTI IXTISOSLIGI BO'YICHA MAVZULAR

Zamonaviy Angliya-Amerika adabiyoti

Zamonaviy adabiyotning metodologik tamoyillari. Adabiyot va siyosat asrlar silsilasida. Bestseller, muallif muvaffaqiyati va adabiy muvaffaqiyat fenomenlari. Zamonaviy adabiy jarayonlar. Badiiy adabiyot va adabiy mukofotlar instituti. Zamonaviy adabiyot va adabiy tanqid. Zamonaviy adabiyot va ta'lim. Zamonaviy adabiyot va postmodernizm. "Postmodernizm" atamasi ma'nosining falsafiy va adabiy assimetriyasi. Adabiyot va zamonaviylikning g'oyaviy konteksti. Zamonaviy adabiyotda shahar obrazi. Zamonaviy tarixiy roman. Buyuk Britaniya va Irlandiya zamonaviy adabiyoti. Zamonaviy jahon adabiyoti vakillari. Zamonaviy ayol va uning jamiyatda tutgan o'rni masalasiga bag'ishlangan romanlar. (Margaret Drebbel, Syuzen Xill). Badiiy uslub eklektikasi, XX asrda realizm oqimiga qarshi paydo bo'lgan modernizm oqimining adabiy ahamiyati pasayishi. Hujjatli janr rivoji. Ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning adabiyotga bo'lgan ta'siri. Ingliz she'riyatida yangi yo'nalishlar, mavzu va shoirlar. Ted Xyuz she'riyatida tabiat go'zaligi, inson va hayvon yovuzliklarining ifodalanishi. U.X.Oden she'riyatining ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati, zamon ifodasi ("Kim bu Kim"). Insoniyat illatlarini ifodalashda ramzlarning ishlatilishi. Liverpul shoirlarning ijodi. J.B. SHou, D. B. Pristli, U.S. Moem p'esalarida ijtimoiy hayot tasviri va ularning ingliz drama taraqqiyotiga ta'siri. Absurd teatri rivoji va zamonaviy ingliz dramasi. S. Bekket, YU. Ionesko, X. Pinter, T. Stoppard, L.Xelman, T. Rattigan ijodida dramaturgiya. "Yo'qotilgan avlod" adabiyoti va uning Amerika adabiyotiga ta'siri. Urushdan keyingi ijtimoiy vaziyat va uning adabiyotga bo'lgan ta'siri. Adabiyotda yangi mazmun, ma'no va shakl izlash masalalari. So'z – yozuvchining asosiy quroli. "Yo'qotilgan avlod" yozuvchilari ijodida urush fojiasining guvohi bo'lgan, ma'naviy va jismonan majruh, borliqning mantiqiy va xaqqoniyligiga ishonchini yo'qotgan yoshlar taqdirining aks ettirilishi. Hayotda o'z o'rnini topolmagan avlod tasviri. (F.S. Fitsjerald, SHervud Anderson, Jon Dos Passos). Iqtisodiy inqiroz – "Buyuk depressiya" davri va uning amerika adabiyotiga ta'siri. Amerika adabiyotida millatchilik va irqchilik mavzusi (E. Kolduell, R. Rayt, L. Xyuz). "Qizil o'ttizinchi yillar" vakillari (A. Malts, J. Steynbek). Ishchi adabiyot vakili SH.Anderson hayoti va ijodi. E.Xeminguey ijodida birinchi va ikkinchi jahon urushi mavzusining aks ettirilishi. E.Xeminguey "O'zini yo'qotgan avlod" jarchisi sifatida. "Alvido, qurol" romani. Matn ostida ma'no – "Aysberg" tamoyili. E.Xeminguey ijodining so'nggi davri. "Chol va dengiz" asari. Afrika va Ispaniya mavzusi. Nobel mukofoti. Ijodiy uslubi. Folkner – Mark Tven va Teodor Drayzerlarning insonparvarlik an'analari davomchisi. Uilyam Folkner hayoti va ijodi. Folkner ijodida realistik va norealistik oqimlar ziddiyati. Uilyam Folkner ijodining o'ziga xos xususiyatlari. Snopslar oilasi haqida trilogiya. Folkner romanlarida janub, psixologizm, zamon muammolari. Epton Sinkler, Sinkler Lyuis ijodining o'ziga xosligi. Epton Sinkler – taniqli romannavis, dramaturg, tanqidchi, jurnalist-dokumentalist ("Changalzorlar", "Qirol Ko'mir"). Lenni Bedd haqida epopeya va ijtimoiy-siyosiy qarashlarning o'zgarishi. Sinkler Lyuis – amerikalik birinchi Nobel mukofoti sovrindori. Amerikaga xos turmush tarzi yozuvchi ijodining asosiy mavzusi. Yozuvchilarning ijodiy uslubi. Yozuvchining hayoti va ijodiy yo'li. Ijtimoiy hayotning realistik va tanqidiy ifodalanishi ("Sichqonlar va insonlar"). J. Steynbek romanlari. Steynbek – Nobel mukofoti sovrindori. Yozuvchi ijodining o'ziga xosligi. Jon Steynbek

ijodida umidsizlik va ishonch g'oyasining ifodalanishi. Afro-amerikalik yozuvchilar ijodi va ularning o'z fuqarolik huquqlari va irqchilikka qarshi kurashi. R.Rayd, Dj.Bolduin, R.Ellison, Lengston Xyuz ijodi. (Xarlem Renessans, Djaz asri). Richarda Rayt ijodida afro-amerikalik aholining ijtimoiy ahvoli mavzusi. Ralf Ellisonning "Ko'rinmas odam" romani. Lengston Xyuzning ijodiy yo'li. Erskin Kolduellning ijodiy yo'li. O'z ijodini "nochorlar" manfaatiga bag'ishlashi. "Zamondan qolgan an'analarga" qarshi adabiyot. Amerika janubiy hududlarida fermerlarning inqirozga uchrashi va adabiyotda mazkur masalaning yoritilishi. E. Kolduell hikoyalarining badiiy o'ziga xosligi. Robert Penn Uorren hayoti va ijodi. Iqtisodiy taraqqiyotning insoniyatga salbiy ta'siri – xasislik, ma'naviy qadriyatlarning barham topishi va o'z manfaatini barcha narsadan ustun qo'yish muammolarining ifodalanishi. Ayollar va erkaklar teng huquqliligi masalasi. Ayolning jamiyatda tutgan o'rni. Ayol yozuvchilar asarlarining psixologik tomonlari (Silviya Plat, Enn Sekston). Ketri Enn Porter hikoyalarining badiiy o'ziga xosligi. Emili Dikinson she'riyatining an'alarini Elizabet Bishop va Andrien Rich asarlarida o'z ifodasini topishi. Nobel mukofoti sovrindori Toni Morrison ijodi. Alis Uolker asarlarida ijtimoiy muammolarning yoritilishi. Djoys Keroll Outs, Enn Tayler hayoti va ijodi va amerika feministik adabiyotini rivojiga qo'shgan hissassi. Jahonda va mamlakatda ijtimoiy-siyosiy vaziyat ("Sovuq urush") Konformizm adabiyotining yoyilishi. Ekzistentsializm falsafasining Amerika yozuvchilariga ta'siri. Progressiv adabiyotda fuqarolik burchi, shaxsiy majburiyatlar ifodasi. 50-60 yillarda yoshlar harakati va uning adabiyotda ifodalanishi. "Xippi" va "Bit" avlod yozuvchilari. (Jek Keruak, Alan Ginzberg). Afro-amerikalik yozuvchilar ijodida teng huquqlilik uchun kurash va ozodlik xarakterlarining aks ettirilishi. Antimilitar romanlar. R.P.Uorren, Dj.Keruak, A.Ginzberg. I.Shou, D.Selindjer, Dj.Djons, N.Meyler, K.Vonnegud, D.Xeller – urushda qatnashgan yozuvchilarning ijodiy faoliyati. Normann Meyler hayoti va ijodi (publitsistika, hujjatli roman). Jon Apdayk hayoti va ijodida Amerikadagi ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlar tasviri. Tomas Pinchon asarlarida innovatsion fantaziyaning yoritilishi. Jon Vart – romannavis va turli mavzularga bag'ishlangan hikoyalar muallifi. Osiyo-amerikalik yozuvchilar - Maksin Xong Kingston, Emmi Tan, Devid Xenri Xvang ijodida kichik etnik guruhlarining Amerikadagi hayoti tasviri. Zamonaviy Amerika adabiyoti. Ijodiy uslub va mahorat masalasi. Dj.Gardner, Dj.Apdayk, Sol Bellou, CHarlz Rayt, J.Grexemlarning ijodiy faoliyatlari. R.Bredberi, A.Azimov, S.King asarlarida ilmiy fantastika. Amerika she'riyatida yangi yozuvchilar ijodi, yo'nalishlar rivoji va turli mavzular aksi. T.S. Eliot hayoti va ijodi. Djeyms Uelch ijodida Amerika tub aholisining rezervatsiyalardagi qiyinchiliklarga qarshi kurashi tasviri ("Qonga bulg'angan qish"). U. X. Oden hayoti va ijodi. Amiri Baraka – dramaturg, shoir va siyosiy arbob. Afrika xalqining integratsiyalashuviga qarshi g'oyalarning she'riyatda aks ettirilishi. Amerikalik shoiralar va ular she'riyatining asosiy mavzulari. Amerika dramasi taraqqiyoti. Tennessi Uilyams, Avgust Uilson, Artur Miller, D. Gelber, E. Olbi hayoti, ijodi va dramaturgiyasining o'ziga xosligi. YOsh dramaturglar avlodi, yangi muammo va mavzular. J. Fayfer ("Kichik qotillik", "Oq uydagi qotillik"), G. Sakler ("Buyuk sof ishonch"), D. Memet, S. Shepard, O. Uilson dramaturgiyasi.

Adabiy oqimlar taraqqiyoti

Adabiyot, modernizm va postmodernizm. Postmodernizm kontsepsiyasining shakllanishi. Postmodernizm. Adabiyot va feminizm. Feministik adabiyot. Postkoloniallik va postkolonial diskurs. Adabiyot va hokimiyat. Adabiy jarayonni tashkil etish shakllari. Adabiy mukofotlar tizimining ahamiyati. “Non fiction” adabiyoti. Zamonaviy adabiyotda muhabbat. Postmodernizm adabiyoti tushunchasi. Birinchi jahon urushidan keyin ingliz adabiyotida turli adabiy oqimlar o’rtasidagi kurash. Turli adabiy shakllarning paydo bo’lishi, yozuvchilar ijodida badiiy tasvir yangi ko’rinishlari. Dekadans oqimining kuchayishi. Modernizm oqimining yorqin namoyondasi T.S. Eliot ijodiy yo’li. J. Joyce va ingliz modern nasrining taraqqiyoti. “Yo’qotilgan avlod” tushunchasi. Madaniy qadriyatlarning obro’sizlanishi, urush davri yozuvchilarining ma’naviy inqirozi, illyuziyalarning yo’qolishi. “Yo’qotilgan avlod” yozuvchilari (Oldos Xakslis, Jeyms Djoys, Richard Oldington) ijodida ziddiyatlar, voqelikdan «shaxsiy dunyo»ga qochish masalalari. Ikkinchi jahon urushidan keyin Buyuk Britaniya adabiyoti. Ijtimoiy va siyosiy, g’oyaviy o’zgarishlar. Jahon kolonial tizimining inqirozga uchrashi. Siyosiy hayotning ziyoli yoshlarga ta’siri va uning adabiyotda aks etishi («jahldor yoshlar» oqimi, o’smirlar romanlari, antikolonial roman, “kampus romani”, “ishchi roman” va «yangi to’lqin» dramasi). Insoniyat tabiatining pessimistik ruhda tasvirlanishi. Ekzistentsializm oqimining yozuvchi ijodiga ta’siri va asarlaridagi obrazlarda ramziy ma’no ifodasi.

Tili o’rganilayotgan mamlakatlar adabiyoti

Yetakchi demokratik kuchlarning kolonializmga qarshi kurashi. Britaniya imperiyasida sodir bo’layotgan siyosiy jarayonlarning ingliz adabiyotida yoritilishi. Yozuvchilarning (Djeys Oldridj, Norman Lyuis, Bezil Devidson, Desmond Styuart) ijtimoiy va ijodiy izlanishlari va antikolonial romanlarning paydo bo’lishi. Badiiy asarlarda Britaniya imperializmiga qarshi norozilik va o’z mustaqilligi uchun kurash olib borayotgan kolonial mamlakat aholisiga madadkorlikning aks ettirilishi. “Jahldor yoshlar” yozuvchilar avlodi paydo bo’lishida mamlakatdagi ijtimoiy va siyosiy vaziyatning roli. “Jahldor yoshlar” yozuvchilari ijodining o’ziga xosligi. Oqimning yirik namoyondalari Kingsli Emis, Jon Ueyn, Jon Breyn va Filipp Larkin. “Ishchi adabiyot” atamasining paydo bo’lishi. Alan Sillitouning “Shanba oqshomi va yakshanba tongi” asari ushbu janrning ilk romani sifatida. Ishchilar hayoti va ularning ijtimoiy muammolarga qarshi kurashi. Ushbu muammoga bag’ishlangan boshqa yozuvchilar (Sid Chaplin, Raymond Uilyams, Sten Barstou) asarlarining yaratilishi, chop etilishi va “Ishchi roman” oqimining ahamiyati. Charlz Persi Snou – ko’plab romanlar, publitsistik esselar, roman-epopeya “O’zgalar va akalar” muallifi sifatida. Snou – ilmiy - texnikaviy taraqqiyot zamon ramzi. Snou – insonparvar ingliz yozuvchisi, olim. Snouning ilmiy, pedagogik va ijodiy izlanishlari. Snouning ijtimoiy-psixologik romani “O’zgalar va akalar”. Ch. Snou ijodining ingliz va jahon adabiyotiga ta’siri va ahamiyati. Grem Grin – XX asr ingliz adabiyotini yirik vakili. Insoniyat hayoti haqida qayg’urgan va taqdiriga ta’sir etuvchi omillarni anglashga intilgan insonparvar yozuvchi. Yozuvchini hayoti va ijodi. Inson psixologiyasi va falsafiy qarashlarning “Jiddiy romanlar”da (“Insonning

ichki dunyosi", "Yuvosh amerikalik", "Komediانتlar" va boshqalar) aks ettirilishi. Detektiv janriga mansub "Vaqtichog'lik romanlari" ("Poezd Istambulga boradi", "Bizning odam Gavanada", "Vakolatli shaxs" va boshqalar). Jinoyat, xoinlik va qotillik mavzularining yoritilishi. V.Vulf ijodida yangi tasvir vositalarining qo'llanilishi va psixologik maktab an'nalari. Yozuvchining axloqiy tamoyillari va badiiy qahramonlari ichki dunyosi. Katrin Mensfild ayol taqdiri haqida ko'plab hikoyalar muallifi sifatida. "Kichik mavzu" romanlari (Pamela Xensford Jonson, Berill Beynbrij). Ekzistentsializm namoyondasi Ayris Merdok hayoti va ijodi va uning falsafiy qarashlari ("To'r tagida", "Qora shahzoda"). U.Golding – XX asr ingliz adabiyotining yirik vakili. Falsafiy asarlarining pand- nasihatli jihatlarini ("Pashshalar hukmdori", "Merosxo'r", va boshqalar). Yozuvchi falsafiy qarashlarining badiiy tasviri. Allegoriya – yozuvchining asosiy ijodiy metodi sifatida. Golding ijodida modernizm va naturalizmning aks etishi. Ingliz adabiyotining yangi rivojlanish tamoyillari («inglishness» tushunchasini aniqlash masalalari). An'anaviy realistik dunyoqarashni saqlab qolish, yangi ma'no va shakl izlash masalalari.

Qiyosiy tipologiya

Grammatik kategoriya haqida ta'limot. Grammatik va mantiqiy kategoriyalar o'rtasidagi mutanosiblik. Tushuncha kategoriyalar. Funktsional-semantik kategoriyalar. Grammatik-leksik maydon. Tilning leksik sathini tadqiq etishda kategoriyalash muammolari. Leksikani tizim sifatida qaralishi va tipologik yondashish imkoniyatlari. Tillardagi ayrim xususiyatlar. Fonologik, grammatik, semantik, etimologik, leksik va stilistik xususiyatlar. Interferentsiya muammolari. Qiyosiy tipologiyaning leksikografiya, stilistika, tarjima nazariyasi va til o'qitish metodikasi kabi fanlar bilan uzviy bog'liqligi. Tilshunoslikda yangi yo'nalishlarning mavjudligi va ularning qiyosiy tipologiyada qo'llanilishi. Til va madaniyat. Tillarning milliy-madaniy xususiyatlari. Kognitiv tilshunoslik haqida ta'limot. Paradigma tushunchasi va uning tilshunoslikdagi ahamiyati. Madaniyat va uning o'rganilishi. Lingvomadaniyatshunoslik tarixi va nazariy asoslari. Lingvomadaniyatshunoslikning tadqiqot metodlari va vazifalari. Lingvomadaniyatshunoslikning asosiy tushunchaviy-terminologik apparati. Til va madaniyat munosabatlari. Lingvomadaniy birliklarning tahlili. Lingvomadaniy birliklarning tahlili. Madaniyat va inson. Madaniyat va sivilizatsiya. Metaforalarning madaniyatdagi roli. Turli lingvomadaniyatlardagi o'xshatish va ramzlarning qiyosiy tahlili. Lakuna va frazeologizmlarning turlari. Lingvomadaniyatshunoslik maktablari.

Talabgorlar uchun umumiy savollar

1. Zamonaviy adabiyotning metodologik tamoyillari.
2. Adabiyot va siyosat asrlar silsilasida. Bestseller, muallif muvaffaqiyati va adabiy muvaffaqiyat fenomenlari.
3. Zamonaviy adabiy jarayonlar.
4. Badiiy adabiyot va adabiy mukofotlar instituti.
5. Zamonaviy adabiyot va adabiy tanqid.
6. Zamonaviy adabiyot va ta'lim.
7. Zamonaviy adabiyot va postmodernizm.

8. "Postmodernizm" atamasi ma'nosining falsafiy va adabiy assimetriyasi.
9. Adabiyot va zamonaviylikning g'oyaviy konteksti.
10. Zamonaviy adabiyotda shahar obrazi. Zamonaviy tarixiy roman.
11. Buyuk Britaniya va Irlandiya zamonaviy adabiyoti.
12. Zamonaviy jahon adabiyoti vakillari.
13. Zamonaviy ayol va uning jamiyatda tutgan o'rni masalasiga bag'ishlangan romanlar. (Margaret Drebbel, Syuzen Xill).
14. Badiiy uslub eklektikasi, XX asrda realizm oqimiga qarshi paydo bo'lgan modernizm oqimining adabiy ahamiyati pasayishi.
15. Hujjatli janr rivoji.
16. Ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning adabiyotga bo'lgan ta'siri.
17. Ingliz she'riyatida yangi yo'nalishlar, mavzu va shoirlar.
18. Ted Xyuz she'riyatida tabiat go'zaligi, inson va hayvon yovuzliklarining ifodalanishi.
19. U.X.Oden she'riyatining ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati, zamon ifodasi ("Kim bu Kim").
20. Insoniyat illatlarini ifodalashda ramzlarning ishlatilishi.
21. Liverpul shoirlarning ijodi.
22. J.B. SHou, D. B. Pristli, U.S. Moem p'esalarida ijtimoiy hayot tasviri va ularning ingliz drama taraqqiyotiga ta'siri.
23. Absurd teatri rivoji va zamonaviy ingliz dramasi.
24. S. Bekket, YU. Ionesko, X. Pinter, T. Stoppard, L.Xelman, T. Rattigan ijodida dramaturgiya.
25. "Yo'qotilgan avlod" adabiyoti va uning Amerika adabiyotiga ta'siri.
26. Urushdan keyingi ijtimoiy vaziyat va uning adabiyotga bo'lgan ta'siri.
27. Adabiyotda yangi mazmun, ma'no va shakl izlash masalalari.
28. So'z – yozuvchining asosiy quroli.
29. "Yo'qotilgan avlod" yozuvchilari ijodida urush fojiasining guvohi bo'lgan, ma'naviy va jismonan majruh, borliqning mantiqiy va xaqqoniyligiga ishonchini yo'qotgan yoshlar taqdirining aks ettirilishi.
30. Hayotda o'z o'rnini topolmagan avlod tasviri. (F.S. Fitsjerald, SHervud Anderson, Jon Dos Passos).
31. Iqtisodiy inqiroz – "Buyuk depressiya" davri va uning amerika adabiyotiga ta'siri.
32. Amerika adabiyotida millatchilik va irqchilik mavzusi (E. Kolduell, R. Rayt, L. Xyuz).
33. "Qizil o'ttizinchi yillar" vakillari (A. Malts, J. Steynbek).
34. Ishchi adabiyot vakili SH.Anderson hayoti va ijodi.
35. E.Xeminguey ijodida birinchi va ikkinchi jahon urushi mavzusining aks ettirilishi.
36. E.Xeminguey "O'zini yo'qotgan avlod" jarchisi sifatida.
37. "Alvido, qurol" romani.
38. Matn ostida ma'no - "Aysberg" tamoyili.
39. E.Xeminguey ijodining so'nggi davri.
40. "Chol va dengiz" asari. Afrika va Ispaniya mavzusi.
41. Nobel mukofoti.

42. Ijodiy uslubi.
43. Folkner – Mark Tven va Teodor Drayzerlarning insonparvarlik an'analari davomchisi.
44. Uilyam Folkner hayoti va ijodi.
45. Folkner ijodida realistik va norealistik oqimlar ziddiyati.
46. Uilyam Folkner ijodining o'ziga xos xususiyatlari.
47. Snopslar oilasi haqida trilogiya.
48. Folkner romanlarida janub, psixologizm, zamon muammolari.
49. Epton Sinkler, Sinkler Lyuis ijodining o'ziga xosligi.
50. Epton Sinkler – taniqli romannavis, dramaturg, tanqidchi, jurnalist-dokumentalist (“Changalzorlar”, “Qirol Ko'mir”).
51. Lenni Bedd haqida epopeya va ijtimoiy-siyosiy qarashlarning o'zgarishi.
52. Sinkler Lyuis – amerikalik birinchi Nobel mukofoti sovrindori.
53. Amerikaga xos turmush tarzi yozuvchi ijodining asosiy mavzusi.
54. Yozuvchilarning ijodiy uslubi.
55. Yozuvchining hayoti va ijodiy yo'li.
56. Ijtimoiy hayotning realistik va tanqidiy ifodalanishi (“Sichqonlar va insonlar”).
57. J. Steynbek romanlari. Steynbek – Nobel mukofoti sovrindori.
58. Yozuvchi ijodining o'ziga xosligi.
59. Jon Steynbek ijodida umidsizlik va ishonch g'oyasining ifodalanishi.
60. Afro-amerikalik yozuvchilar ijodi va ularning o'z fuqarolik huquqlari va irqchilikka qarshi kurashi.
61. R. Rayd, Dj. Bolduin, R. Ellison, Lengston Xyuz ijodi. (Xarlem Renessans, Djaz asri).
62. Richarda Rayt ijodida afro-amerikalik aholining ijtimoiy ahvoli mavzusi.
63. Ralf Ellisonning “Ko'rinmas odam” romani.
64. Lengston Xyuzning ijodiy yo'li.
65. Erskin Kolduellning ijodiy yo'li.
66. O'z ijodini “nochorlar” manfaatiga bag'ishlashi.
67. “Zamondan qolgan an'analarga” qarshi adabiyot.
68. Amerika janubiy hududlarida fermerlarning inqirozga uchrashi va adabiyotda mazkur masalaning yoritilishi.
69. E. Kolduell hikoyalarining badiiy o'ziga xosligi.
70. Robert Penn Uorren hayoti va ijodi.
71. Iqtisodiy taraqqiyotning insoniyatga salbiy ta'siri – xasislik, ma'naviy qadriyatlarning barham topishi va o'z manfaatini barcha narsadan ustun qo'yish muammolarining ifodalanishi.
72. Ayollar va erkaklar teng huquqliligi masalasi.
73. Ayolning jamiyatda tutgan o'rni.
74. Ayol yozuvchilar asarlarining psixologik tomonlari (Silviya Plat, Enn Sekston).
75. Ketri Enn Porter hikoyalarining badiiy o'ziga xosligi.
76. Emili Dikinson she'riyatining an'alarini Elizabet Bishop va Andrien Rich asarlarida o'z ifodasini topishi.
77. Nobel mukofoti sovrindori Toni Morrison ijodi.

78. Alis Uolker asarlarida ijtimoiy muammolarning yoritilishi.
79. Djoys Keroll Outs, Enn Tayler hayoti va ijodi va amerika feministik adabiyotini rivojiga qo'shgan hissasi.
80. Jahonda va mamlakatda ijtimoiy-siyosiy vaziyat ("Sovuq urush") Konformizm adabiyotining yoyilishi.
81. Ekzistentsializm falsafasining Amerika yozuvchilariga ta'siri.
82. Progressiv adabiyotda fuqarolik burchi, shaxsiy majburiyatlar ifodasi.
83. 50-60 yillarda yoshlar harakati va uning adabiyotda ifodalanishi.
84. "Xippi" va "Bit" avlod yozuvchilari. (Jek Keruak, Alan Ginzberg).
85. Afro-amerikalik yozuvchilar ijodida teng huquqlilik uchun kurash va ozodlik xarakterlarining aks ettirilishi.
86. Antimilitar romanlar. R.P.Uorren, Dj.Keruak, A.Ginzberg. I.Shou, D.Selindjer, Dj.Djons, N.Meyler, K.Vonnegud, D.Xeller – urushda qatnashgan yozuvchilarning ijodiy faoliyati.
87. Normann Meyler hayoti va ijodi (publitsistika, hujjatli roman).
88. Jon Apdayk hayoti va ijodida Amerikadagi ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlar tasviri.
89. Tomas Pinchon asarlarida innovatsion fantaziyaning yoritilishi.
90. Jon Vart – romannavis va turli mavzularga bag'ishlangan hikoyalar muallifi.
91. Osiyo-amerikalik yozuvchilar - Maksin Xong Kingston, Emmi Tan, Devid Xenri Xvang ijodida kichik etnik guruhlarining Amerikadagi hayoti tasviri.
92. Zamonaviy Amerika adabiyoti.
93. Ijodiy uslub va mahorat masalasi.
94. Dj.Gardner, Dj.Apdayk, Sol Bellou, CHarlz Rayt, J.Grexemlarning ijodiy faoliyatlari.
95. R.Bredberi, A.Azimov, S.King asarlarida ilmiy fantastika.
96. Amerika she'riyatida yangi yozuvchilar ijodi, yo'nalishlar rivoji va turli mavzular aksi.
97. T.S. Eliot hayoti va ijodi.
98. Djeys Uelch ijodida Amerika tub aholisining rezervatsiyalardagi qiyinchiliklarga qarshi kurashi tasviri ("Qonga bulg'angan qish").
99. U. X. Oden hayoti va ijodi.
100. Amiri Baraka – dramaturg, shoir va siyosiy arbob.
101. Afrika xalqining integratsiyalashuviga qarshi g'oyalarning she'riyatda aks ettirilishi.
102. Amerikalik shoirlar va ular she'riyatining asosiy mavzulari.
103. Amerika dramasi taraqqiyoti.
104. Tennessi Uilyams, Avgust Uilson, Artur Miller, D. Gelber, E. Olbi hayoti, ijodi va dramaturgiyasining o'ziga xosligi.
105. Yosh dramaturglar avlodi, yangi muammo va mavzular.
106. J. Fayfer ("Kichik qotillik", "Oq uydagi qotillik"), G. Sakler ("Buyuk sof ishonch"), D. Memet, S. Shepard, O. Uilson dramaturgiyasi.
107. Adabiyot, modernizm va postmodernizm.
108. Postmodernizm kontsepsiyasining shakllanishi.
109. Postmodernizm. Adabiyot va feminizm.

110. Feministik adabiyot.
111. Postkoloniallik va postkolonial diskurs.
112. Adabiyot va hokimiyat.
113. Adabiy jarayonni tashkil etish shakllari.
114. Adabiy mukofotlar tizimining ahamiyati.
115. "Non fiction" adabiyoti.
116. Zamonaviy adabiyotda muhabbat.
117. Postmodernizm adabiyoti tushunchasi.
118. Birinchi jahon urushidan keyin ingliz adabiyotida turli adabiy oqimlar o'rtasidagi kurash.
119. Turli adabiy shakllarning paydo bo'lishi, yozuvchilar ijodida badiiy tasvir yangi ko'rinishlari.
120. Dekadans oqimining kuchayishi.
121. Modernizm oqimining yorqin namoyondasi T.S. Eliot ijodiy yo'li.
122. J. Joys va ingliz modern nasrining taraqqiyoti.
123. "Yo'qotilgan avlod" tushunchasi.
124. Madaniy qadriyatlarning obro'sizlanishi, urush davri yozuvchilarining ma'naviy inqirozi, illyuziyalarning yo'qolishi.
125. "Yo'qotilgan avlod" yozuvchilari (Oldos Xaksli, Jeyms Djoys, Richard Oldington) ijodida ziddiyatlar, voqelikdan «shaxsiy dunyo»ga qochish masalalari.
126. Ikkinchi jahon urushidan keyin Buyuk Britaniya adabiyoti.
127. Ijtimoiy va siyosiy, g'oyaviy o'zgarishlar.
128. Jahon kolonial tizimining inqirozga uchrashi.
129. Siyosiy hayotning ziyoli yoshlarga ta'siri va uning adabiyotda aks etishi («jahldor yoshlar» oqimi, o'smirlar romanlari, antikolonial roman, "kampus romani", "ishchi roman" va «yangi to'lqin» dramasi).
130. Insoniyat tabiatining pessimistik ruhda tasvirlanishi.
131. Ekzistentsializm oqimining yozuvchi ijodiga ta'siri va asarlaridagi obrazlarda ramziy ma'no ifodasi.
132. Yetakchi demokratik kuchlarning kolonializmga qarshi kurashi.
133. Britaniya imperiyasida sodir bo'layotgan siyosiy jarayonlarning ingliz adabiyotida yoritilishi.
134. Yozuvchilarning (Djeyms Oldridj, Norman Lyuis, Bezil Devidson, Desmond Styuart) ijtimoiy va ijodiy izlanishlari va antikolonial romanlarning paydo bo'lishi.
135. Badiiy asarlarda Britaniya imperializmga qarshi norozilik va o'z mustaqilligi uchun kurash olib borayotgan kolonial mamlakat aholisiga madadkorlikning aks ettirilishi.
136. "Jahldor yoshlar" yozuvchilar avlodi paydo bo'lishida mamlakatdagi ijtimoiy va siyosiy vaziyatning roli.
137. "Jahldor yoshlar" yozuvchilari ijodining o'ziga xosligi.
138. Oqimning yirik namoyondalari Kingsli Emis, Jon Ueyn, Jon Breyn va Filipp Larkin. "Ishchi adabiyot" atamasining paydo bo'lishi.

139. Alan Sillitouning “Shanba oqshomi va yakshanba tongi” asari ushbu janrning ilk romani sifatida.
140. Ishchilar hayoti va ularning ijtimoiy muammolarga qarshi kurashi.
141. Ushbu muammoga bag‘ishlangan boshqa yozuvchilar (Sid Chaplin, Raymond Uilyams, Sten Barstou) asarlarining yaratilishi, chop etilishi va “Ishchi roman” oqimining ahamiyati.
142. Charlz Persi Snou – ko‘plab romanlar, publitsistik esselar, roman-epopeya “O‘zgalar va akalar” muallifi sifatida.
143. Snou – ilmiy - texnikaviy taraqqiyot zamoni ramzi.
144. Snou – insonparvar ingliz yozuvchisi, olim.
145. Snouning ilmiy, pedagogik va ijodiy izlanishlari.
146. Snouning ijtimoiy-psixologik romani “O‘zgalar va akalar”.
147. Ch.Snou ijodining ingliz va jahon adabiyotiga ta’siri va ahamiyati.
148. Grem Grin – XX asr ingliz adabiyotini yirik vakili.
149. Insoniyat hayoti haqida qayg‘urgan va taqdiriga ta’sir etuvchi omillarni anglashga intilgan insonparvar yozuvchi.
150. Yozuvchini hayoti va ijodi.
151. Inson psixologiyasi va falsafiy qarashlarning “Jiddiy romanlar”da (“Insonning ichki dunyosi”, "Yuvosh amerikalik", "Komediانتlar" va boshqalar) aks ettirilishi.
152. Detektiv janriga mansub “Vaqtichog‘lik romanlari” (“Poezd Istambulga boradi”, “Bizning odam Gavanada”, “Vakolatli shaxs” va boshqalar).
153. Jinoyat, xoinlik va qotillik mavzularining yoritilishi.
154. V.Vulf ijodida yangi tasvir vositalarining qo‘llanilishi va psixologik maktab an‘nalari.
155. Yozuvchining axloqiy tamoyillari va badiiy qahramonlari ichki dunyosi.
156. Katrin Mensfild ayol taqdiri haqida ko‘plab hikoyalar muallifi sifatida.
157. “Kichik mavzu” romanlari (Pamela Xensford Jonson, Berill Beynbrij).
158. Ekzistentsializm namoyondasi Ayris Merdok hayoti va ijodi va uning falsafiy qarashlari (“To‘r tagida”, “Qora shahzoda”).
159. U.Golding – XX asr ingliz adabiyotining yirik vakili.
160. Falsafiy asarlarining pand- nasihatli jihatlarini (“Pashshalar hukmdori”, “Merosxo‘r”, va boshqalar).
161. Yozuvchi falsafiy qarashlarining badiiy tasviri.
162. Allegoriya – yozuvchining asosiy ijodiy metodi sifatida.
163. Golding ijodida modernizm va naturalizmning aks etishi.
164. Ingliz adabiyotining yangi rivojlanish tamoyillari («inglishness» tushunchasini aniqlash masalalari).
165. An‘anaviy realistik dunyoqarashni saqlab qolish, yangi ma’no va shakl izlash masalalari.
166. Grammatik kategoriya haqida ta’limot.
167. Grammatik va mantiqiy kategoriyalar o‘rtasidagi mutanosiblik.
168. Tushuncha kategoriyalar.
169. Funktsional-semantik kategoriyalar.
170. Grammatik-leksik maydon.

171. Tilning leksik sathini tadqiq etishda kategoriyalash muammolari.
172. Leksikani tizim sifatida qaralishi va tipologik yondashish imkoniyatlari.
173. Tillardagi ayrim xususiyatlar.
174. Fonologik, grammatik, semantik, etimologik, leksik va stilistik xususiyatlar.
175. Interferentsiya muammolari.
176. Qiyosiy tipologiyaning leksikografiya, stilistika, tarjima nazariyasi va til o'qitish metodikasi kabi fanlar bilan uzviy bog'liqligi.
177. Tilshunoslikda yangi yo'nalishlarning mavjudligi va ularning qiyosiy tipologiyada qo'llanilishi.
178. Til va madaniyat.
179. Tillarning milliy-madaniy xususiyatlari.
180. Kognitiv tilshunoslik haqida ta'limot.
181. Paradigma tushunchasi va uning tilshunoslikdagi ahamiyati.
182. Madaniyat va uning o'rganilishi.
183. Lingvomadaniyatshunoslik tarixi va nazariy asoslari.
184. Lingvomadaniyatshunoslikning tadqiqot metodlari va vazifalari.
185. Lingvomadaniyatshunoslikning asosiy tushunchaviy-terminologik apparati.
186. Til va madaniyat munosabatlari.
187. Lingvomadaniy birliklarning tahlili.
188. . Madaniyat va inson.
189. Madaniyat va sivilizatsiya.
190. Metaforalarning madaniyatdagi roli.
191. Turli lingvomadaniyatlardagi o'xshatish va ramzlarning qiyosiy tahlili. Lakuna va frazeologizmlarning turlari. Lingvomadaniyatshunoslik maktablari.

10.00.04- Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti ixtisosligi bo'yicha tayanch doktoranturaga kiruvchi talabgorlar bilimni baholash mezonlari:

10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari adabiyoti ixtisosligi bo'yicha sinovlar yozma ish shaklida o'tkaziladi.

Talabgorlar uchun taqdim etiladigan yozshma ish variantlari 5 ta savoldan iborat bo'lib, har bir savolga berilgan javoblar “0” balidan “20” balgacha baholanadi. Yozma ish sinovida talabgorlar uchun har bir savolga berilgan ballar yig'indisi asosida, jami 100,0 ball to'plash imkoniyati beriladi.

Yozma ish variantidagi har bir savolga taqdim etilgan javoblar quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

1. Savolning mazmuni hozirgi zamon jamiyat va inson taraqqiyoti, fandagi yangiliklar va ilmiy manbalar bilan bog'liq holda aniq yoritilgan, mazmun-mohiyati to'liq ochib berilgan, javoblarda mantiqan yaxlitlikka erishilgan, umumiy xulosalar chiqarilgan hamda imlo va stilistik xatolarga yo'l qo'yilmagan bo'lsa – **17–20 ball**.

2. Savolning mazmuni hozirgi zamon jamiyat taraqqiyoti, fandagi yangiliklar va ilmiy manbalar bilan bog'liq holda aniq yoritilgan, mazmun-mohiyati to'liq ochib berilgan hamda imlo va stilistik xatolarga yo'l qo'yilmagan bo'lsa – **14–16 ball**.

3. Savolning mazmuni hozirgi zamon ijtimoiy taraqqiyot, fandagi yangiliklar va ilmiy manbalar bilan bog‘liq holda aniq yoritilgan, mazmun-mohiyati to‘liq ochib berilmagan, ayrim noaniqliklarga yo‘l qo‘yilgan hamda imlo va stilistik xatolarga yo‘l qo‘yilmagan bo‘lsa – **11–13 ball**.

4. Savolning mazmuni hozirgi zamon fan va jamiyat taraqqiyoti, fandagi yangiliklar va ilmiy manbalar bilan bog‘lanmagan, mazmun-mohiyati ochib berilmagan, ilmiy noaniqlik va xatoliklarga hamda imlo va stilistik xatolarga yo‘l qo‘yilgan bo‘lsa – **0–10 ball**.

Ingliz tili va adabiyoti kafedrası mudiri:

PhD. I.Umrzaqov

Foydalanilgan asosiy darsliklar va o‘quv qo‘llanmalar ro‘yxati:

Asosiy adabiyotlar:

1. Liliana Sikorska. An outline history of English literature. 2003, 529p
2. Oxford companion to English literature. Margaret Drabble. Oxford University press. 2000.
3. Richard Gray. A History of American Literature. Second Edition. Blackwell Publishers Ltd (1e, 2004)

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida” gi PF-4947-sonli Farmoni. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 6-son, 70-modda
2. Mirziyov SH.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollari bag‘ishlangan majlisidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so‘zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11
3. Bakoeva M. Muratova E., Ochilova M. English Literature. Tashkent 2010
4. Gale Contextual Encyclopedia of American Literature. 2009, Gale. USA
5. Oxford History of English Literature. The Pelican Guide to English Literature. The chronology of American literature. America’s Literary Achievements from the Colonial Era to Modern Times. Edited by Daniel S. Burt Boston New York, 2004 .

Axborot manbalari

1. <http://youreng.narod.ru/teoper.html>
2. <http://www.twirpx.com>
3. <http://www.uz-translations.net>
4. <http://www.booksbooksbooks.ru>
5. <http://www.literature-online>